

Unakvere ja Parika kogukonnauuring: lühiraport

Keiu Telve (PhD), Tartu Ülikooli teadur, Antropoloogia Keskuse asutaja
Antropoloog, konsultant

Merilyn Sepp, Eesti Kunstiakadeemia
Antropoloog, sotsiaalne disainer

Sisukord

1. Uurimismeetod ja -küsimused
2. Kogukonna profiil
3. Kohalike mõtted energeetikast
4. Kohalike ootused
5. Soovitused koostööks kogukonnaga

Uurimismeetod

- **Kvalitatiivne uuring** keskendub inimeste vahetutele kogemustele, pakkudes teemale sügavust ja konteksti.
- **35 poolstruktureeritud süvaintervjuid**, mis toimusid nii vallas kohapeal kui ka video- või telefonikõne vahendusel. Inimesed värvati nii plakatite, kogukonnaliikmete soovitude, avalike andmebaaside kui ka piirkonnas ringliikumise teel.
- **Osalejad**: kogukonna tegevuse eestvedajad, kohalikud elanikud, ettevõtjad ja valla (endised) esindajad. Osalejalatel võis olla ka mitu rolli, näiteks inimesed, kes olid korraka ettevõtjad kui ka elanikud.
- Valim hõlmas **erinevatel seisukohtadel olevate inimeste arvamusi**, eesmärk oli kaasata nii tuuleparkide poolt, vastu kui erapooletuid piirkonnaga seotud inimesi.
- Analüüsis lähtusime **empaatilise kuulamise** põhimõttest – eesmärk oli mõista inimeste arvamusi.

Uurimisküsimused

1. Millised inimesed elavad Unakvere ja Parika piirkondades?
2. Millised mõttemustrid ja hoiakud energeetika valdkonna suhtes on iseloomulikud piirkondade elanikele?
3. Millised hirmud, arvamused ja ootused seostuvad kohalikel elanikel tuuleenergeetika valdkonna arendamisega?

KOGUKONNA PROFIIL ENERGEETIKA VAATES

UNAKVERE

Kohalikud ei erista piirkondi selliste nimedega.

PARIKA

Harjunud iseseisvalt hakkama saama

Teadlikud maal elamise raskustest ja leidnud ise viisid sellega kohanemiseks (autoga liiklemine, oma päikesepark). Ei osale aktiivselt kogukonna elus, kuid hoiavad üldiselt ennast kursis valla tegemistega.

Kogukondlik üksteise toetamine

Inimesed suhtlevad küla tasandil tihedalt ning suuresti ka laiemalt. Leidub palju näiteid omavahelisest abistamisest. Igal aastal korraldatakse inimesi kokkutoovaid sündmusi.

MÕLEMA ASUKOHA PUHUL ON OLULINE ...

Pere ja rahvuslik pärand

Unakvere ja Parika piirkonna elanikest suur osa on seotud kohaga põlvkondliku pärandi kaudu. Samuti peetakse lugu "eestlaslikest" maaelu ettevõtmistest ja eluviisidest ning nn talupoja mõtteviisist.

Looduslähedus ja loodushoid

Inimesed on väga teadlikult valinud oma elukohaks maapiirkonna ja just Unakvere/Parika – siin on säilinud puhas loodus ja rahulik elu. Parika puhul tõuseb esile loodusaktivism. Rabade säilimise eest on võideldud Nõukogude perioodist alates.

Piirkonnas esile tulevad profiilid

Kogukondlikud (pigem Parika)

Teavad, mis toimub külaelus ja kohalikus omavalituses. Osalevad aktiivselt kogukonna tegevustes ning on omamoodi arvamusiidrid.

Tajuvad oma rolli inimeste kaasajatena ja võimestajatena, kuid võivad vajada tuge ja sobivaid sündmuseid, et dialoogi pidada.

Loodushoidjad

Maale koliti ja jäädi rahuliku keskkonna pärast, teadlikult linnakärast ja tööstuslikust piirkonnast eemale.

MTÜ Niilusoo tegevus on tõstnud teadlikkust loodusest ja andnud kogemuse keskkonna säilimise eest seista.

Ettevõtlikud

Need inimesed on majanduslikult heal järjel, harjunud ise hakkama saama, ei oota kompensatsiooni.

Tõdetakse, et elu maal on võimalik just tänu ettevõtlikkusele.

Iseseisvad (pigem Unakvere)

Hindavad enim oma kodukandi alale loodud iseseisvust. On väga hästi kursis tehnovõrgu lahenduste ja muude olmeliste teemadega.

Ei osale aktiivselt kogukonna elus, kuid hoiavad üldiselt ennast kursis KOVi tegemistega.

Tihti kannavad inimesed mitut neist rollidest.

Otsustajad

Aktiivselt kogukonna elus osalejad. Need on tihti inimesed, kes on valitud esindama konkreetseid vaateid vallavolikogus ja vallavalitsuses.

Tajuvad oma vastutust ning seisavad kohalike heaolu ja seisukohtade eest.

KOHALIKE MÖTTED ENERGEETIKAST

Kriitika Eesti energeetika planeerimise osas

Juhitava tootmise vajadus

Tuule- ja päikeseenergia lahenduste osas ollakse ebakindlad, sest selles juures kasutatav salvestustehnoloogia ei tasu ennast inimeste teadmiste kohaselt hetkel ära.

Tajutakse, et hetkel proovitakse teha kiirustatult alternatiivenergiale üleminekut, ilma kõiki riske, looduse heaolu ja inimeste vajadusi arvestamata. See võib põhjustada katkendliku energia kättesaadavuse.

Oluliseks peetakse soodsat energiat, sest see on Eesti energiajulgeoleku ja konkurentsivõime säilitamiseks kriitilise tähtsusega tegur.

Usaldamatus süsteemi osas

Energiasüsteemide arendamisega hakati elanike arvates tegelema liiga hilja, mistõttu kiirustatakse ja ei arvestata riskidega.

Inimesel leiavad, et varem on valesid investeeringuid tehtud ning nüüd ei osata hinnata ka selle investeeringu kasulikkust.

Kaheldakse Euroopa Liidu seatud ootustes liikmesriikidele ning leitakse, et Eesti on liiga „eeskujulik liige“.

Aktiivsemad inimesed on juba omal käel loonud alternatiivse energiavõrgu (päikesepaneelid, akud, generaator).

Tuuleenergia kasu kohalikele

Probleem pole elektrihind, vaid võrgutasud, mis moodustavad umbes poole elektriarvest. Ainuüksi odav elekter tarbijat lõpuni ei päästa.

Tajutakse, et elanike ei kaasata - hirm, et piirkonna inimesed ei saa rajatavast tuulepargist kasu ning eelkõige luuakse neid välismaale kasumi teenimiseks.

Kaheldakse arenduse asukoha kasulikkuses: tuule ja päikeseolude efektiivsus parkide tasuvuse jaoks. Pooldatakse pigem tuumajaama valikut võttes arvesse investeeringu ja stabiilsuse suhet.

Peamised mured

Piirkonnas on inimesi, kes on teadlikud Põhja-Sakala valla petitsioonist ja see pöördumine mõjutab nende nägemust tuuleparkidest.

01

Looduse tasakaalu muutumine ja loomade heaolu

Inimesed ei mõista, miks tahetakse paigutada tuulikuid puutumatu looduse keskele. Ühtmoodi tekitavad inimestes muret soo- kui metsamaastikud, samuti mõju loomadele. Inimesed on teadlikud, mis kahju tuuleparkide rajamine avaldab ning soovivad teada, kuidas planeeritakse seda korvata.

02

Kohalikega arvestamine

Inimesed leiavad, et info jõudis nendeni liiga hilja. Nad oleksid soovinud olla kaasatud juba enne uuringute toimumist. Inimesed küsivad, kas tegemist on inimeste vajadusi arvestava projektiga.

03

Visuaalne mõju

Inimesed tunnevad muret tuulikute kõrguse osas. Tuulikuid võrreldakse puude kõrgusega ning ei osata ette kujutada, mis mõju nii kõrged tuulikud piirkonnas visuaalselt avaldama hakkavad ning see tekitab palju muret ja teadmatust.

04

Tegelikud kasusaajad

Inimesed tunnevad muret Eesti energiaturu varustuskindluse pärast. Leitakse, et lisanduvat energiat on vaja, aga arendajaid ei usaldata piisavalt. Inimesed on ebakindlad – kas piirkond saab arendusest kasu või hakatakse tootma elektrit peamiselt välismaale müümise eesmärgiga.

05

Tervis

Looduskeskkond on inimeste heaoluga tihedalt seotud. Inimesed toovad välja, et nad ei usu vandenõuteoretikuid, aga tahaksid paremini teada, millised on võimalikud mõjud füüsilisele ja vaimsele tervisele. Ollakse mures, et pole pikaajalisi terviseuuringuid ning soovitakse teada, millised on olnud teiste sarnaste tuuleparkide lähedal elavate inimeste kogemused.

Lisanduvad mured Parikas

Inimesed eelistaksid kui tuulikud asuksid vanal tööstuslikul rabamaastikul. Samas puudub teadmine rabamaastikul olevatest linnurändega seotud piirangutest.

01 Loodus kui terviklik süsteem

Inimesed näevad, et tegemist on roheala tuumikuga. Samuti ollakse teadlikud lindude rändekoridoridest, piirkonnas elavate loomade elupaikadest.

02 Sobimatu pinnas

Inimesed sooviksid paremini mõista, kuidas soo- ja rabamaastike pehme pinnas sobitub vajaliku taristu rajamisega ning kuidas tagatakse masinate ja vajalike materjalide kandevõime rikkumata piirkonna looduse ainulaadsust. Lisaks ollakse mures Eesti maavarade kulutamise pärast taristu rajamiseks.

03 Läbipaistmatu protsess

Inimestel on segadus, kuidas planeeringu protsess peaks liikuma ning mis faasis parasjagu tegevused on. Nad soovivad protsessi tervikuna mõista – olla kursis kõikide etappidega, saada vastuseid oma küsimustele ning olla aruteludes kaasatud nii, et nende arvamustega arvestatakse.

04 Piirkonna muutumine industriaalseks

Inimesed näevad, et nad kaotavad tuulepargi tõttu tuttava loodusvaate. Looduslähedus on piirkonnas oluline väärtus ning uued arendused tekitavad tööstuspiirkonna taju.

05 Utiliseerimine

Inimesed tahavad teada, mis saab tuuliku osadest kasutusaja lõpul. Samuti oodatakse vastust küsimusele, kes vastutab ja maksab utiliseerimise eest.

**KOHALIKE
OOTUSED**

Valda nähakse **võimeka ja teotahtelisena**.
Seejuures nähakse, et valla ja teiste elanikega
saab teha koostööd.

Elanikud soovivad, et vald toimiks **vahemehena**
arendaja ja kogukonna vahel ning aruteludesse
kaasataks neutraalseid osapooli.

Uuringus
osalenute seas
oli neid, ...

... kes on keskmisest rohkem
teadlikud tuulepargi riskidest
keskkonnale.

... kellele on kõige olulisem **puhta**
looduskeskkonna säilitamine ja
toetamine.

... kes ootavad **sõltumatuid**
uuringuid keskkonna hindamise
osas ja nende tulemuste jälgimist.

Intervjuudes arutati selle üle, et Viljandi ja Põhja-Sakala vallas, kui ka laiemalt Eestis on tööstuspiirkondi, mis sobiksid tuuleparkide arendamise jaoks paremini.

Kogukond soovib **avatud** **arutelu**

... asukoha otsuse üle – miks just need alad (ja mitte mereäärsetesse piirkondadesse)?

... looduskeskkonnaga arvestamise üle. Inimesed tahavad näha, et olemasoleva looduse (metsad, sood, linnud) säilitamise eest hoolitsetakse.

... aegadel ja viisidel, mis arvestavad piirkonna inimeste igapäevaeluga (sh põllutööde hooajaga, annaks võimaluse üks-ühele kontaktiks või toimuks lisaks arutelu veebivahendusel).

... mis toetuks sõltumatutele uuringutele ja kaasaks sõltumatuid spetsialiste.

... mis tugineks kõigile osapooltele kättesaadavatele faktidele.

... mille planeerimisse oleks kaasatud kogukonna esindajad.

Kohalike küsimused

- **Tuulikute tehnilised andmed ja kasutamine** – kas töötavad öösiti; mis võimsusel töötavad; kuhu täpselt paigutatakse ning kui suured saavad olema; kas läheduses on teisi tuuleparke, mis on koondmõju; kuidas on läbi mõeldud äkkpeatamise tehnoloogia (näiteks linnurände korral).
- **Majanduslikud mõjud** – mille põhjal on tehtud prognoosid tootlikkusest; kuidas saab tõestada energia hinna langust tarbijale; kuidas prognoositakse projekti kogumaksumust; millised on riiklikud toetused, milline kasu jääb piirkonda.
- **Tervise mõjud** – kes ja kuidas hindab tervisekahjusid; kes ja kuidas korvab tervisekahjud; kes ja kuidas garanteerib indiviidi õiguse ja võimaluse tervise küsimustes adekvaatset abi saada. Soovitakse asja- ja ajakohaseid teadusuuringuid.
- **Mõju loodusele** – millistele ametlikele dokumentidele toetuvad looduskeskkonna muutmise otsused; mille alusel määratakse kahju ja kuidas seda korvatakse.
- **Mõju loomadele** – kuidas on planeeritud loomade heaolu järelevalve (nii kodu- kui metsloomad); millised on mehhanismid kahjude vältimiseks ja korvamiseks.
- **Tuleviku kindlus** – kellel lasub vastutus ettenägematute mõjude ja sündmuste korral; millised seadused reguleerivad tuuleenergia valdkonna riskihaldust; kuidas mõjutatud osapooled saavad end kaitsta.
- **Teiste tuuleparkide kogemused** – millised on seniste Eesti tuuleparkide lähedal elavate inimeste kogemused.

Peamised lootused tulevikule

01 Eesti riigi kui ka Parika ja Unakvere piirkonna elektri **varustuskindluse tagamine ja võrgu uuendamine.**

02 Investeeringud **külade korrashoidu**, näiteks **ühisalade rajamisse** ja **teede korrashoidu.**

03 Konkreetsed **hüved (väike)ettevõtlusele** ning **plaan**, kuidas piirkond areneks.

04 Konkreetsed ja õiglased **hüved piirkonna inimestele** (rohkem kui 1000€/aastas majapidamise kohta).

05 **Kindlad lepingud**, mis kaitsevad kohalikke riskide eest ja kindlustavad kasu.

06 **Hajaasustuse toetamine**, heaks näiteks oli uute kaevude rajamise toetamine valla poolt. Samuti soovitakse sidevõrgu toetamist, et oleks tagatud parem telefoni, interneti ja televisiooni signaal.

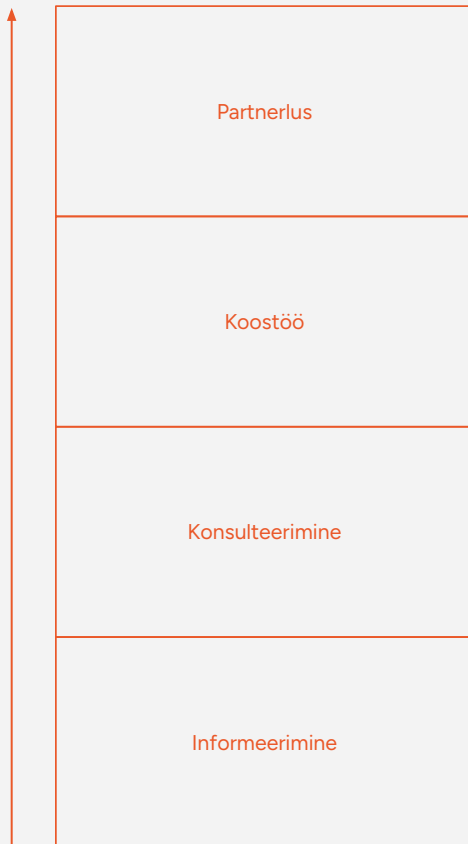
**SOOVITUSED
KOOSTÖÖKS
KOGUKONNAGA**

Kaasamise põhimõtted

→ Kaasamise teekond on oluline üles ehitada **eri liiki kaasamise tasanditele**: informeerimine, konsulteerimine, koostöö ja partnerlus. Iga eelnev tasand on vajalik järgmiseks.

→ Kohalikul tasandil on vaja **kontaktisikut**, kes on neutraalne partner arendaja ja kogukonna vahel. Tema töö on **tõlkida** juriidilised ja tehnilised teemad inimkeelde ning **toetada kogukonda** protsessis.

→ Kogukonnale on oluline, et nende hääl oleks kuulda, nende mõtteid võetakse arvesse ning nende küsimused ja kõhklused saaksid vastuse. Oluline on jõuda **lahenduseni koos kogukonnaga**.

Antropoloogia Keskus ja Vindr
tänavad kõiki uuringus osalejaid
oma arvamuste ja seisukohtade
jagamise eest!

Aitäh!

Keiu Telve (PhD), Tartu Ülikooli teadur, Antropoloogia Keskuse asutaja

Antropoloog, konsultant

Merilyn Sepp, Eesti Kunstiakadeemia

Antropoloog, sotsiaalne disainer

Slaididel olev teave põhineb kogukonnauuringul, mille Antropoloogia Keskus viis läbi Vindr Baltic OÜ tellimusel.

Kõik õigused mainitud uuringule ja uuringu alusel koostatavale materjalile, sealhulgas uuringut tutvustavatele slaididele, kuuluvad Vindr Baltic OÜ-le. Slaide ja slaididel olevat teavet võib kasutada, paljundada või levitada üksnes Vindr Baltic OÜ eelneval kirjalikul nõusolekul.

Kontakt: riin@vindr.ee